Vision för en välfärdsreform i Sverige

Brottsoffercentrum

Samordnings- och resurscenter

med Reparativ Rättvisa

Varje år drabbas cirka 75 miljoner EU-medborgare, invånare och besökare av allvarliga brott i Europeiska unionen. Sedan EU:s Brottsofferdirektiv trädde i kraft 2012 har 750 miljoner offer inte kunnat utnyttja sina europeiska rättigheter fullt ut. Vi har inte råd att vänta ytterligare tio år på förbättringar och lämna ytterligare 750 miljoner offer utan stöd, skydd och rättvisa.

Victim Support Europe (vid 10-årsjubileet av EU:s brottsofferdirektiv 2022)

Denna vision vänder sig till den stora grupp brottsdrabbade i Sverige som rättssystemet resursmässigt har övergivit. De lämnas att vänta på stöd, skydd och rättvisa, medan nästan alla resurser, trots forskning som visar att det är kontraproduktivt, används till längre fängelsestraff i tron att detta minskar brottsligheten och brottsoffren.

2025-12-20

Brottsoffercentrum – En välfärdsreform för Sverige

Sammanfattning

Sverige behöver en ny riktning för sitt rättssystem – en som sätter brottsoffrens behov i centrum. Trots EU:s brottsofferdirektiv får många brottsutsatta i Sverige idag inte det stöd, skydd och erkännande de har rätt till. Istället riktas resurser mot ökade fängelsestraff, utan tydliga brottsförebyggande effekter.

Brottsoffercentrum är ett förslag till en välfärdsreform där alla samhällets resurser samordnas för att hjälpa brottsoffer tillbaka till ett tryggt och fungerande liv. Samtidigt införs principerna från Reparativ Rättvisa – en modell som främjar ansvarstagande, dialog och läkning i stället för ensidig vedergällning.

Genom Brottsoffercentrum kan Sverige utvecklas mot ett rättssystem där rättvisa inte enbart handlar om straff, utan om upprättelse, återuppbyggnad och framtidstro för brottsdrabbade och hela samhället.

Sverige står inför ett vägval

Trots omfattande forskning som visar begränsad effekt på brottsligheten av ökade fängelsestraff fortsätter rättspolitiken att fokusera på straffskärpningar och fängelseexpansion. Samtidigt försummas brottsutsatta – de som borde stå i centrum för rättsprocessen – vilket EU:s brottsofferdirektiv (2012/29/EU) tydligt belyser. Sverige har stora brister i stödet till brottsoffer.

Mot denna bakgrund presenteras här visionen om **Brottsoffercentrum** – ett samordnat resurscenter där stöd, skydd och upprättelse för brottsdrabbade blir verklighet.

Genom att kombinera **välfärdens resurser** med principerna från **Reparativ Rättvisa** vill Brottsoffercentrum bana väg för en humanare, mer effektiv och hållbar rättsordning.

En ny väg: Fokus på reparation och återuppbyggnad

I dag är rättsprocessen i stor utsträckning utformad för att straffa gärningspersonen, medan brottsoffrets behov av stöd, upprättelse och återhämtning ofta hamnar i skymundan. Brottsoffrens berättelse används främst som argument för längre straff för att sedan glömmas bort. Brottsoffren har resursmässigt övergivits av samhället. Brottsoffercentrum syftar till att sätta fokus på brottsoffret. Visionen är att varje individ som utsatts för brott snabbt och samordnat ska få tillgång till psykologiskt, juridiskt och socialt stöd – och därmed en reell möjlighet till läkning och verklig upprättelse.

Samtidigt förespråkas ett paradigmskifte i synen på påföljden vid brott. Genom **Reparativ Rättvisa** sätts fokus på att reparera de skador som brott orsakat – inte bara genom straff, utan genom erkännande, ansvarstagande och åtgärder som främjar återuppbyggnad av förtroende

och relationer. Internationella exempel från bland annat **Rwanda** och **Danmark** visar att detta arbetssätt kan bidra till minskat återfall, starkare samhällen och ökad tillit.

Brottsoffercentrum – en organisatorisk reform
Inspirerat av framgångarna med **Barnahusmodellen** föreslås Brottsoffercentrum etableras i Sveriges större städer. Där ska staten och kommunen gemensamt samordna sina insatser för brottsutsatta. Målet är en snabb, samlad och individanpassad hjälp – från akut krisstöd och skydd till långsiktig rehabilitering och rättsprocessuellt stöd.

Verksamheten ska vila på en ny **Brottsofferlag** som tydligt reglerar rättigheter, ansvar och finansiering där staten tar ett huvudansvar för likheten över hela landet. Brottsoffercentrum blir främst ett sätt att tänka där både ideella och offentliga aktörer utanför domstolen kan samverka tvärprofessionellt och där brottsoffrens röst och behov står i centrum.

Bland de många funktionerna finns:

- Akut krisstöd och psykosocial hjälp.
- Samordning av juridiska och praktiska stödinsatser.
- Skydd mot hot, våld och digitala angrepp.
- Specialiserade insatser för särskilda brottstyper.
- Främjande av medling och försoning där det är lämpligt.
- Digitala tjänster för att nå brottsoffer i hela landet med stöd.
- Hjälp med brottsskadeersättning hela vägen till utbetalning.

Från hämnd till helande
Reparativ Rättvisa innebär inte att gärningspersonen går fri från ansvar. Tvärtom handlar det om att ta verkligt ansvar: att förstå skadan som orsakats, att erkänna den inför brottsoffret och samhället och att aktivt bidra till reparation och förändring. För brottsutsatta innebär detta ett erkännande av deras upplevelser, möjlighet till snabbare återhämtning och en känsla av verklig rättvisa.
En omläggning från en ensidig fokus på straff till en balanserad rättsprocess innebär också stora samhällsekonomiska vinster. Genom att minska behovet av långa fängelsestraff frigörs resurser som kan användas till stödinsatser, rehabilitering och brottsförebyggande arbete.

En resa mot en ny rättsstat
Brottsoffercentrum är inte bara en organisatorisk reform – det är en vision om ett nytt samhällskontrakt där rättvisa, tillit och medmänsklighet går hand i hand. Genom att lyfta brottsoffrens behov, integrera reparativa processer och samordna välfärdens resurser kan vi bygga en rättsstat som inte bara straffar, utan också helar.
Brottsoffercentrum är ett steg mot en rättvisa som bygger människor och samhällen – inte bara murar. Brottsoffercentrum är ett försök att bredda rättvisans domän – från domstol till samhälle, från straff till läkning, från maktutövning till **medmänsklig rättvisa**.

En ny påföljdspolitik för Sverige

Föreställ dig ett rättssystem som inte enbart frihetsberövar, utan också syftar till att läka och återuppbygga. Den politiska retoriken är förenklad och fokuserar på ständigt längre straff, trots att all forskning visar att ett bättre rättssystem behövs för att förebygga brott och återfall samt skydda brottsoffer och samhället.

Vi står vid en punkt där ytterligare straffskärpningar inte är vägen framåt utan snarare kreativa alternativa påföljder och avkriminalisering. Det är dags att omvärdera vår strategi. Det behövs en rättsprocess som vid ett brott möter de djupare mänskliga och sociala behoven hos alla parter. Det finns brott som borde avgöras utanför en offentlig rättegång.

Genom att tillämpa principerna i Reparativ Rättvisa kan vi skapa ett system som främjar dialog, förståelse och gemensam problemlösning. I denna modell får brottsutsatta en central plats i processen och fokus ligger på att reparera de skador på relationer som brottet orsakat snarare än att enbart frihetsberöva den som brutit mot lagen.

Reparativ Rättvisa har sina rötter i traditionella rättssystem världen över, särskilt bland ursprungsbefolkningar som maorierna i Nya Zeeland, nordamerikanska urfolk och vissa afrikanska samhällen. Dessa system betonade gemenskapens och relationernas betydelse och strävade efter att återställa harmoni genom dialog och försoning mellan den som begått brottet eller skadan, den drabbade och resten av samhället.

Denna vision handlar om att transformera vår rättsprocess för att bättre möta behoven hos både brottsutsatta och gärningspersoner, förhindra att brottsutsatta utvecklas till brottsoffer samt att effektivare förebygga återfall. Målsättningen med Reparativ Rättvisa är att förändra hur samhället förhåller sig till brott och involvera alla som påverkas av brottet eller annan skada.

Desmond Tutu, den sydafrikanska ärkebiskopen och människorättskämpen, talade ofta om försoning i samband med Sydafrikas övergång från apartheid till demokrati.
Han var ordförande för Sydafrikas Sannings- och försoningskommission, som syftade till att läka såren från apartheid genom en öppen och sanningsenlig dialog.

En av hans mest kända citat om försoning är:

″Utan förlåtelse finns ingen framtid; men förlåtelse är inte att glömma. Det är faktiskt att minnas - och att inte använda din rätt att slå tillbaka. Det är en andra chans för en ny början.″

Tutu betonade att sann försoning inte kan ske utan rättvisa och sanning. Han menade att genom att erkänna sanningen om vad som har hänt kan både offer och förövare börja läka och skapa en bättre framtid tillsammans.

Grundläggande principer för Reparativ Rättvisa

För att förverkliga visionen om en ny rättsprocess som bygger på Reparativ Rättvisa är det viktigt att lära av de länder som på olika sätt prövat denna modell. Internationella erfarenheter visar att en sådan rättsprocess inte bara är möjlig utan också effektiv när det gäller att minska återfall och stärka samhällsgemenskapen. Reparativ Rättvisa sägs vara den mest undersökta men minst använda interventionen.

Rwanda – ett talande exempel på Reparativ Rättvisa

I Rwanda har Reparativ Rättvisa (RR) spelat en avgörande roll i uppgörelsen efter folkmordet 1994, då upp till 800 000 människor mördades. Med ett överbelastat rättssystem skapades Gacaca-domstolarna, inspirerade av traditionella samlingar för konfliktlösning. Dessa lokala domstolar blev ett ramverk för både rättvisa och försoning.

Gacaca – ett reparativt ramverk
Gacaca-systemet samlade samhällsmedlemmar – brottsoffer, gärningspersoner och deras familjer – för att vittna och diskutera brott. Gärningspersoner uppmuntrades att erkänna sina handlingar, vilket ofta ledde till ånger och offentliga erkännanden. Detta möjliggjorde för brottsoffer att få erkännande för sin smärta och för gärningspersoner att begära förlåtelse.

Offentliga erkännanden och förlåtelseprocessen
De offentliga bekännelserna gav både brottsoffer och gärningspersoner en möjlighet att bearbeta det förflutna. Många överlevande upplevde processen som svår men ibland förlösande, medan andra fann det smärtsamt att möta de ansvariga. Gärningspersoner kunde få reducerade straff vid erkännanden, vilket motiverade deltagande.

Samhällsbaserad gottgörelse
Efter erkännanden tilldelades gärningspersoner samhällstjänst, exempelvis återuppbyggnad av förstörda bostäder och skolor. Detta främjade både samhällsutveckling och långsam försoning mellan gärningspersoner och brottsoffrens familjer.

Lärdomar och begränsningar
Gacaca visade att RR kan fungera i stor skala och bidra till fredlig samexistens. Trots framgångarna fanns kritik, som att vissa gärningspersoner inte tog fullt ansvar eller att processen upplevdes som orättvis. Ändå gav systemet ett ramverk för social återuppbyggnad efter folkmordet och har inspirerat andra länder att i efterkrigstid överväga RR.

Rwandas erfarenheter av RR visar hur traditionella metoder kan användas för att främja försoning efter omfattande konflikter och skapa hållbar fred.

Reparativ Rättvisa i Danmark

Danmark har under 2000-talet börjat integrera reparativ rättvisa i sitt rättssystem och sin socialpolitik. Det har skett i form av olika pilotprojekt och initiativ, både inom och utanför rättsväsendet. Ett exempel är ***Konfliktråd***, där offer och gärningsperson kan mötas i en trygg miljö, ofta med stöd av en medlare. Detta erbjuds främst i ungdomsärenden, men används också i vuxenärenden i viss utsträckning.

Konfliktråd är frivilligt och påverkar inte i sig den rättsliga domen, men det kan vägas in som en positiv omständighet i straffmätningen. Fokus ligger på dialog, ansvar, och att hitta vägar till reparation snarare än bestraffning.

Albertslund – en reparativ kommun

Albertslund är en kommun i Stor-Köpenhamn som har profilerat sig som *Danmarks første reparative kommune*. Detta innebär att kommunen har valt att aktivt arbeta med reparativa principer i bredare sammanhang än bara rättsväsendet – t.ex. i skola, socialt arbete och konflikthantering på arbetsplatser och i civilsamhället.

Initiativet bygger på tanken att konflikter är en naturlig del av livet, men att de kan hanteras på sätt som stärker gemenskap, empati och socialt ansvar. Albertslund arbetar med utbildning i reparativa processer för personal inom t.ex. skola, ungdomsarbete och socialtjänst. De använder metoder som:
Cirkelsamtal, Medling, Reparativa klassrum och Konfliktlösning med deltagarnas behov och relationer i fokus

Det handlar alltså inte bara om att hantera brott, utan också vardagskonflikter och att bygga en "reparativ kultur" i hela samhället.

Varför Albertslund?

Albertslund har en historia av socialt engagemang och har länge varit en föregångare inom inkluderande och hållbar stadsutveckling. Kommunen har också en relativt ung befolkning och har arbetat mycket med trygghet, integration och medborgardialog. Det gör den till en naturlig plats för att pröva nya samhällsmodeller som den reparativa. Albertslunds kommun har sedan 2017 tagit ett innovativt och helhetsorienterat grepp kring **ungdomsbrottslighet** genom att integrera **reparativ rättvisa** i sitt förebyggande och reaktiva arbete. Fokus ligger på **dialog, ansvarstagande och återintegrering** snarare än enbart straff.

Här är några av de konkreta metoder och insatser de använder:

Konfliktråd

När en ung person har begått ett brott, erbjuds ofta ett **frivilligt möte** mellan gärningspersonen och offret, ibland tillsammans med familj och andra berörda parter. Mötet leds av en utbildad medlare.

Målet är att skapa förståelse, ansvarstagande och möjlighet att gottgöra.
Offret får sätta ord på sin upplevelse.
Den unge får möjlighet att ta ansvar och förstå konsekvenserna.

Reparativa skolmodeller

Många av insatserna sker redan i **skolmiljö** – eftersom kommunen vill förebygga att problem utvecklas till brott.

Reparativa samtal i klassrummet vid konflikter.
Cirkelsamtal för att hantera gruppdynamik eller mobbning.
Unga lär sig att uttrycka sina behov, lyssna och hitta lösningar tillsammans.

Tvärprofessionella team

Kommunen arbetar med samordnade insatser där **skola, socialtjänst, SSP-samarbetet (skola, socialtjänst, polis)** och fritidsverksamheter samarbetar.
Tidig identifiering av unga i riskzon.
Snabb insats med dialogbaserad metod.
Föräldrasamtal och stöd till hela familjen.

Alternativ till straff – återintegrering

För unga som redan begått brott, jobbar Albertslund med att undvika **stigande kriminalitet eller stigmatisering**.
Reparativa processer kan ersätta eller komplettera rättsliga påföljder.
Fokus på **att återupprätta relationer** – till skolan, familjen, samhället.
Ungdomar kan få arbeta med symboliska eller praktiska handlingar som kompensation.

Bygga en reparativ kultur

Kommunen jobbar långsiktigt med att bygga en **kultur där dialog, ansvar och empati är grundpelare**.
Unga lär sig från tidig ålder hur konflikter kan hanteras konstruktivt.
Vuxna förebilder – i skola, föreningsliv och myndigheter – utbildas i reparativt bemötande.
Fritidsgårdar, klubbar och ungdomsverksamheter är med i arbetet.

Norge

Norge har en lång tradition av att använda **Konfliktråd** som en del av rättssystemet. Kriminologen **Nils Christie** skrev 1977 i *Conflicts as property* om hur staten stal konflikten mellan gärningsperson och brottsoffer.

Sedan 1991 är *Konfliktrådet* en integrerad och nationellt tillgänglig tjänst. Den norska modellen fokuserar på medling mellan brottsoffer och gärningsperson, oavsett ålder och typ av brott. Medlingen är frivillig och leds av en utbildad medlare som hjälper parterna att kommunicera och hitta en gemensam lösning. Målet är att främja ansvarstagande, reparera skadan och stärka sociala relationer. Konfliktrådet används både som ett alternativ och ett komplement till traditionell rättsskipning.

Men, Reparativ Rättvisa är så mycket mer än medling mellan brottsutsatt och gärningsperson. Det är ett annat sätt att tänka. Fokus är att skadan som uppkommit genom brott ska repareras.

Historiskt perspektiv på Sveriges rättsprocess

Landskapslagarnas syn på rättvisa och försoning

Sveriges gamla landskapslagar erbjuder en fascinerande inblick i hur rättsprocessen fungerade under medeltiden och hur den har utvecklats över tid. Under denna period var rättssystemet starkt präglat av lokala sedvänjor och samhällsstrukturer där släktband och personliga relationer spelade en central roll.

Förhandling mellan gärningspersonens släkt och offrets släkt

I landskapslagarna, såsom t.ex. **Visby Stadslag** i *Kapitel 36* ”Om dem som bliva gripne på färsk gärning” står det: ”Varder en man gripen på färsk gärning i dråp, den har förverkat sitt liv, om han ej kan förlika sig med den dödes nästa fränder, om de är närvarande; …”

Då var rättsprocessen i hög grad en privat angelägenhet mellan den misstänkte gärningspersonen och offrets närmaste släktingar. När konflikter uppstod, särskilt vid brott som våld eller stöld, möttes släkterna till både den anklagade och offret för att förhandla fram en lösning. Målet var att återställa balansen och upprätthålla social harmoni genom kompensation eller andra överenskommelser, med fokus på kollektivt ansvar och samförstånd.

Detta system betonade vikten av återupprättelse och kompensation snarare än straff från en utomstående organisation. Offrets familj fick möjlighet att erhålla en form av ersättning, vilket kunde vara avgörande för deras överlevnad och välbefinnande. En tidig form av Reparativ Rättvisa. Fattiga hade nog inte mycket stöd då heller.

Övergång till kyrklig och statlig kontroll av rättssystemet

Under medeltiden genomgick det svenska rättssystemet en stor förändring. Med kristendomens spridning i Sverige fick kyrkan allt större inflytande över samhällslivet och rättssystemet. Kyrkan introducerade nya moraliska och etiska värderingar i lagstiftningen och brott betraktades nu även som synder mot Gud. Fokus försköts från ekonomisk kompensation till syndabekännelse och moralisk rättelse. Kyrkliga domstolar började hantera fler fall, vilket stärkte kyrkans roll i rättssystemet.

Statens stöld av konflikten

Under senmedeltiden tog staten helt över rättsprocessen. Kungamakten stärktes, och behovet av en enhetlig lagstiftning blev tydligt. Brott sågs nu som överträdelser mot staten snarare än mot individer eller släkter. Detta ledde till införandet av nationella lagar som Magnus Erikssons landslag och stadslag med minskade lokala variationer och skapandet av en mer

enhetlig rättsordning. Offrens behov fick minskad betydelse med fokus på att upprätthålla lag och ordning snarare än att lösa individuella konflikter. Straffen blev brutalare med kroppsstraff och offentliga avrättningar för att visa statens makt.

I dagens rättssystem har staten fullständig kontroll och brottsutsatta har i praktiken hamnat i skymundan. Deras behov av ekonomiskt och psykologiskt stöd tillgodoses inte alltid, vilket leder till negativa konsekvenser för många. Brottsutsatta har reducerats till ett argument för strängare straff som stjäl resurser från upprättelsearbetet.

Svenska erfarenheter av Reparativ Rättvisa

Sveriges rättssystem har under flera hundra år präglats av vedergällningsprincipen - där rättsprocessen främst fokuserar på att bestraffa gärningspersonen snarare än att främja försoning eller reparera skador.

Det finns flera organisationer och program i Sverige arbetar med att reparera skadan av brott. Några exempel:

Brottsofferjouren (BOJ)

Brottsofferjourernas volontärer har den i Sverige mest omfattande och viktiga rollen att stödja brottsoffer och deras närstående. Genom att fokusera på att reparera den skada som brottet har orsakat, bidrar BOJ till att återställa den känslomässiga och sociala balansen hos brottsoffret.

Under 2023 hade 60 lokala Brottsofferjourer, medlemmar i Brottsofferjouren Sverige, kontakt med sammanlagt 61 496 personer, det vill säga i genomsnitt 5 125 personer per månad, eller 168 per dag. Mängden kontakter/stödinsatser uppgår till över 150 000 vilket inkluderar samtal via den nationella stödlinjen för brottsoffer, 116 001, personligt möte, chatt, sms-kontakt och andra åtgärder. Ungefär 57% av stödsökandena hade kontakt med BOJ inom den allmänna stödverksamheten, 43% hade kontakt inom stöd i domstol.

Brottsofferjourerna i Sverige spelar den viktigaste rollen i att erbjuda och ge medmänskligt stöd, information och praktisk vägledning till brottsutsatta, vittnen och anhöriga. Med mer statligt stöd skulle BOJ kunna arbeta än mer kvalificerat.

Deras arbete inkluderar:
Emotionellt och psykologiskt stöd med stödpersoner: BOJ erbjuder stödsamtal och vägledning som hjälper brottsoffer att bearbeta trauman och känslor av utsatthet. Detta psykologiska stöd främjar återhämtning och stärker individens förmåga att gå vidare.

Praktisk hjälp och rådgivning: Genom att informera om rättsprocessen, juridiska rättigheter, utse stödpersoner och erbjuda hjälp med myndighetskontakter, stärker BOJ brottsoffrens position och gör dem mer delaktiga i processen.

Främjande av brottsoffrets röst i rättsprocessen: Genom att lyfta fram brottsoffrets behov och perspektiv bidrar BOJ till en rättvisa som inte bara handlar om straff, utan också om att återställa brottsoffrets självrespekt och trygghet.

BOJ representerar Sverige i det stora EU-projektet **BeneVict**, som innefattar alla EU-länder och leds av **Victim Support Europe**. Syftet med projektet är att analysera den praktiska implementeringen av EU:s brottsofferdirektiv för att se huruvida brottsoffer har möjlighet att nå sina rättigheter i praktiken.

Sammanfattningsvis arbetar BOJ för att stärka brottsoffrens egenmakt och främja deras återhämtning, vilket är kärnan i RR.

Fryshuset – Dialog för Fredlig Förändring

Fryshuset, en välkänd organisation som arbetar med ungdomar i Sverige, tillämpar metoden **"Dialog för Fredlig Förändring"** (Dialog for Peaceful Change) för att främja fredlig konflikthantering och stärka social sammanhållning.
Denna metodik syftar till att:
Främja dialog och förståelse: Genom att skapa en trygg och inkluderande miljö där individer kan uttrycka sina känslor och perspektiv, uppmuntrar Fryshuset till öppen kommunikation och ömsesidig respekt.
Hantera och lösa konflikter fredligt: Metoden hjälper människor att hantera konflikter genom dialog istället för våld eller konfrontation, vilket leder till hållbara och gemensamma lösningar.
Stärka social sammanhållning: Genom att arbeta med ungdomar och andra grupper i utmanande situationer bidrar Fryshuset till att minska spänningar som kan uppstå på grund av kulturella, värderingsmässiga eller erfarenhetsbaserade skillnader.

Metodiken är särskilt effektiv i skolor, ungdomsgrupper och samhällsprojekt där den bidrar till att bygga förtroende och gemenskap - viktiga komponenter i en reparativ rättsprocess.

Försoningsgruppen

Försoningsgruppen är en ideell organisation grundad 2011 som verkar för försoning genom arbete med RR samt mot kriminalitet och missbruk. Organisationen samarbetar med statliga, kommunala och frivilliga organisationer, rättsvårdande myndigheter och trossamfund för att främja brottsprevention och ökad trygghet i samhället.

Deras arbete riktar sig bland annat till behandlingshem och kriminalvård genom att införa reparativa program inom dessa institutioner arbetar Försoningsgruppen för att gärningspersoner ska kunna bearbeta skuld och ansvar på ett djupare plan. Gruppen har bl.a. samarbetat med anstalterna Kumla och Ystad. Genom samarbete med olika samhällsaktörer sprider de kunskap om RR och dess fördelar.

Bakgrund och inspiration

Försoningsgruppen inspirerades av erfarenheter från Pollsmoorfängelset i Kapstaden, Sydafrika. **Ulrica Fritzson**, fängelsepräst (idag biskop i Skara stift) och en av grundarna,

besökte fängelset vid flera tillfällen och deltog i deras försoningsprogram. Programmet fokuserade på att bearbeta den existentiella skulden hos dömda förövare, med insikten om att denna bearbetning är nödvändig för att människor ska kunna leva sida vid sida efter avtjänat straff.

Ulrica noterade att många hon mött inom svensk kriminalvård led av skuldbördan från sina brott utan att ha möjlighet att sona eller arbeta med den på djupet. Inspirerad av programmet i Sydafrika tog hon tillsammans med en grupp sakkunniga initiativet att anpassa och införa ett liknande program i Sverige. Efter studiebesök och samarbete med professionella inom våldsbehandling, kriminalvård och socialt arbete, bildades Försoningsgruppen som en ideell förening.

Programmet översattes och anpassades till svenska förhållanden, och Försoningsgruppen började arbeta aktivt för att integrera RR i Sveriges rättssystem och socialt arbete.

Sluta Fred

Sluta Fred är ett samverkansprojekt mellan civilsamhället, trossamfund, socialförvaltningen, Länsstyrelsen Västra Götaland och Göteborgs universitet och har som mål att utveckla en gemensam kunskapsbas och implementeringsstrategier för att integrera konfliktlösande metoder, så kallade reparativa praktiker, i våldsdrabbade områden och miljöer. Projektet finansieras av samverkanbidrag från FORTE.

Den praktik som Sluta Fred har för avsikt att utveckla är **reparativa samtalscirklar**. Cirklarna vänder sig till de som bor, arbetar och uppehåller sig i områden där allvarliga händelser har inträffat, såsom t.ex. en skjutning eller en gängrelaterad konflikt, och bygger på den reparativa rättvisans filosofi. Reparativa cirklar syftar till att vidga RR bortom de former som redan finns representerat i Sverige (dvs främst medling vid brott med unga lagöverträdare) till andra personer och händelser. Vid en konflikt, våldshändelse eller allvarlig kränkning är fokus för cirkeln vem som har drabbats av det som har hänt och hur det har drabbat berörda som deltar. Vidare samtalar man om vilka behov som finns hos de drabbade och vad som krävs för att berörda ska kunna leva tillsammans i området och undvika att konflikter och våld eskalerar.

Centralt i cirklarna är att möjliggöra samtal som främjar tillit, gemenskap och framtidstro genom att stödja lokalbefolkningens egenmakt och stärka områdets egen förmåga att reparera sociala relationer som skadats vi allvarliga händelser.

Projektet slutförs i september 2026.

Frideborg

Frideborg i Norrköpings kommun är ett program som förebygger och hanterar våld i nära relationer genom att erbjuda stöd till både våldsutsatta och våldsutövare, samt barn och unga som bevittnat eller utsatts för våld. Deltagandet är frivilligt och sker under sekretess, med insatser anpassade efter individens behov.

- **För våldsutsatta**: Individuella samtal, praktisk hjälp med skyddsåtgärder, samt gruppverksamhet för att dela erfarenheter och främja läkning.
- **För våldsutövare**: Individuell och gruppbehandling för att förstå, förändra våldsamt beteende och bygga hälsosamma relationer.
- **För barn och unga**: Samtal och terapi för att skapa en trygg miljö för deras utveckling.

Programmet samarbetar med kriminalvård, polis, socialtjänst och hälso- och sjukvård för att erbjuda en helhetslösning. Det sprider även kunskap om relationsvåld via utbildningar och information. Arbetssättet är evidensbaserat och syftar till att bryta våldsmönster samt skapa långsiktig förändring.

Frideborgs framgångsrika modell har inspirerat andra kommuner att starta liknande program och stärker det nationella arbetet mot relationsvåld.

Kommunala stödcentra för unga brottsutsatta är verksamheter som erbjuder stöd till barn och ungdomar som blivit utsatta för brott, ofta upp till 18 års ålder men ibland även till unga vuxna. De hanterar alla typer av brott, som misshandel, hot, trakasserier, rån och sexualbrott. Stödet är kostnadsfritt och kan innefatta samtal och krisstöd för att bearbeta upplevelser, information om rättsprocessen och hjälp med praktiska frågor som skadeståndsansökningar eller kontakter med myndigheter. Ungdomar kan också få en stödperson som följer med under rättsprocessen, exempelvis vid polisförhör eller rättegång.

En del stödcentra erbjuder även medlingsverksamhet, där brottsoffer och gärningspersoner kan mötas i ett strukturerat samtal under ledning av en neutral medlare. Syftet är att ge brottsoffret möjlighet att ställa frågor och uttrycka hur brottet påverkat dem, samt att gärningspersonen kan ta ansvar för sina handlingar.

Verksamheten bedrivs ofta av socionomer eller psykologer och samverkar med aktörer som socialtjänst, polis och skola. Utöver direkt stöd kan vissa centrum arbeta förebyggande genom utbildning och information i skolor. Syftet är att hjälpa unga att återhämta sig och känna trygghet samtidigt som de får juridisk, praktisk och ibland även medlingsrelaterad hjälp. Stödcentra finns i många kommuner och utgör en viktig resurs för att stärka unga brottsoffer och deras familjer.

Kvinnojourer i Sverige spelar en avgörande roll i att stödja och skydda kvinnor och barn som utsatts för våld. Deras verksamhet kan delas in i tre huvudområden:

Stöd och skydd: Kvinnojourer erbjuder skyddade boenden där våldsutsatta kvinnor och deras barn kan få en trygg tillflyktsort under en begränsad tid. Utöver boende tillhandahålls stödsamtal, både individuellt och i grupp, samt hjälp i kontakten med myndigheter som socialtjänst, polis och rättsväsende.

Opinionsbildning och förebyggande arbete: Genom att arrangera manifestationer, skriva debattartiklar och utbilda lokalpolitiker arbetar kvinnojourerna för att synliggöra mäns våld mot kvinnor och påverka samhället i en positiv riktning. Målet är att förbättra stödet och skyddet för utsatta samt att förebygga och motverka våld.

Samarbete med kommuner: Många kommuner saknar egna skyddade boenden och förlitar sig därför på de ideellt drivna kvinnojourerna för att tillhandahålla dessa tjänster. Enligt Socialstyrelsen drevs 54 procent av landets skyddade boenden 2020 av ideella organisationer.

Kvinnojourernas arbete vilar till stor del på ideellt engagemang, och deras insatser är ovärderliga för att stödja och skydda våldsutsatta kvinnor och barn i Sverige.

Reparativ rättvisa är ofta svårt att förena med kvinnojourernas primära uppdrag: att skydda och stödja våldsutsatta kvinnor och barn. Många kvinnojourer fokuserar på att ge skydd och stöd i akuta situationer, där medling kan uppfattas som orealistiskt eller till och med riskfyllt.

Kvinnojourer kan erbjuda särskild utbildning till sina medarbetare om reparativ rättvisa och dess tillämpning. Detta kan öka jourernas kapacitet att avgöra när och hur sådana metoder kan användas säkert och effektivt.

Viktiga överväganden kring resursfördelning

Prioritering av rehabilitering och stöd framför längre fängelsestraff
Ett ökat fokus på långa fängelsestraff minskar möjligheterna att investera i stödåtgärder för både brottsoffer och gärningspersoner, vilket i sin tur påverkar samhällets förmåga att långsiktigt hantera brottslighet.
För varje extra fängelseår som döms ut försvinner cirka 1,2 miljoner kronor som annars hade kunnat användas till brottsofferstöd eller rehabilitering av gärningspersoner utanför den i fängelset inbyggda destruktiva miljön.

Under 2023 betalade **Brottsoffermyndigheten** ut totalt 151 miljoner kronor i brottsskadeersättning, med en genomsnittlig ersättning på cirka 30 000 kronor per brottsoffer. Den totala summan motsvarar den årliga kostnaden av 125 fängelseplatser. Tidö-regeringen planerar nu för ytterligare 3 300 till 4 900 fängelseplatser i Sverige. Planeringen för tillkommande fängelseplatser och de behov av resurstillskott som krävs får tanken att svindla.

Historiska lärdomar för framtidens rättssystem
Genom att studera de gamla landskapslagarna framgår det hur rättsprocessen vad gäller påföljder har förändrats från lokal och familjebaserad förhandling till en statlig process där brottsoffret hamnar i skymundan. Denna historiska insikt är värdefull i dagens diskussioner om att skapa ett mer balanserat rättssystem som bättre tillgodoser fler behov.

Att åter lyfta fram brottsoffrens perspektiv och deras behov av stöd och återupprättelse kan bidra till en mer human och effektiv rättsordning. Samtidigt kan rättssäkerhet och förutsägbarhet bibehållas för att upprätthålla allmänhetens förtroende för rättssystemet.

Att införa mer Reparativ Rättvisa i Sverige

Grundläggande krav på Sverige i EU:s brottsofferdirektiv

EU:s brottsofferdirektiv (2012/29/EU) fastställer minimirättigheter för brottsoffer inom EU:s medlemsländer, inklusive Sverige. Direktivet syftar till att säkerställa att brottsoffer får adekvat information, stöd och skydd samt möjlighet att delta i straffrättsliga förfaranden. Det innebär bland annat att brottsoffer ska behandlas med respekt, få tillgång till lättförståelig information om sina rättigheter och om rättsprocessen, erbjudas stödåtgärder och skydd mot ytterligare skada eller hot.

Medlemsstaterna ska vidare säkerställa bl.a. att brottsoffer behandlas på ett respektfullt, individuellt och icke-diskriminerande sätt vid kontakter med behöriga myndigheter, införa verksamheter för stöd till brottsoffer för s.k. reparativ rättvisa.

Trots att Sverige har implementerat direktivet i sin lagstiftning har det identifierats stora brister i den praktiska tillämpningen. En rapport från Brottsoffermyndigheten visar att kunskapen om direktivets rättigheter är begränsad bland både brottsoffer och de aktörer som ska tillämpa dem. Detta leder till variationer i hur rättigheterna tillgodoses, beroende på var i Sverige brottsoffret befinner sig och vilken myndighet eller organisation som är inblandad.

Brottsofferdirektivet har skapat en solid grund för alla brottsoffers rättigheter baserade på deras behov: erkännande och respektfull behandling, skydd, stöd, tillgång till rättvisa och kompensation.

Brottsoffers rättigheter och stöd bör behandlas med samma omsorg och precision som inom sjukvården – anpassade efter varje brottsoffers individuella behov, utan undantag. Samtidigt ska specialiserade insatser finnas tillgängliga där det behövs. Inget brottsoffer får glömmas bort eller lämnas utan en röst, och ingen ska behöva känna sig mindre betydelsefull än någon annan.

Reparativ Rättvisa innebär ett annat sätt att tänka kring brott

En omläggning av påföljdssystemet i Sverige mot RR skulle innebära en genomgripande förändring i vår syn på brott, straff och rehabilitering. För brottsutsatta skulle detta innebära en möjlighet att snabbare återgå till ett normalt liv och slippa årslånga lidanden. Att direkt få alla stödresurser som välfärdssystemet erbjuder skulle leda till snabbare känslomässig återhämtning och en djupare känsla av rättvisa och tilltro till rättssystemet. Med stöd genom hela rättsprocessen skulle Sverige äntligen leva upp till mer än minimikraven i EU:s brottsofferdirektiv.

För gärningspersonerna skulle det erbjuda en väg tillbaka till samhället genom att de får erkänna sina handlingar, bättre förstå konsekvenserna av dem, aktivt arbeta för att reparera den skada de orsakat och delta i återfallsförebyggande programverksamhet, såsom behandling för beroendeproblematik.

En central aspekt av RR är omvandlingen av brottsoffrens hämndkänslor till en strävan efter helande och förståelse. Genom stödsamtal och medling där det passar kan de initiala känslorna av hämnd omvandlas, vilket inte bara leder till personlig utveckling och läkning för offren, utan också till en djupare insikt hos gärningspersonerna om konsekvenserna av sina handlingar. När gärningspersoner tar fullt ansvar och redovisar hela sanningen, skapas en grund för äkta försoning och förändring. Det är viktigt för offren att se att gärningspersonen inte bara straffas, utan också får hjälp att aktivt arbeta för att undvika återfall i brott. Ofta är brottsoffren mer intresserade av att sanningen kommer fram offentligt än att gärningspersonen får ett längre straff.

Genom att betona reparativa processer kan trycket på fängelsestraff som det dominerande sättet att reagera på brott minska. En minskad beläggning i fängelserna skulle skapa en mer kostnadseffektiv kriminalvård där samhällets knappa resurser styrs över till att i större utsträckning även tillgodose brottsoffrens behov. Genom att föra in reparativa praktiker kan långa fängelsestraff kortas betydligt till förmån för mer konstruktiva alternativ som intensivövervakning med fotboja utan att egentligen sänka straffnivån. Straffet med att sitta i fängelse är frihetsberövandet i sig. Förlusten av frihet upplevs väl så intensivt i en sluten eller öppen anstalt som i en husarrest under intensivövervakning med fotboja.

Kanada, som länge varit en inspirationskälla för svensk kriminalvård, är ett exempel där man lyckats minska fängelsepopulationen och öka det offentliga stödet för reparativa program och visat att ett mer humant straffsystem kan vara både effektivt och tillfredsställande för alla parter.

Försoning möjliggörs genom en process där konflikter och motsättningar mellan offer och förövare löses på ett sätt som leder till ömsesidig acceptans och förståelse. Målet är att återuppbygga relationer, skapa fred och, framför allt, läka de emotionella och sociala sår som brottet har orsakat. **Kärnan i försoning ligger i erkännandet** av det inträffade brottet, gärningspersonens ansvarstagande och en strävan efter att återställa balansen och tilliten mellan de inblandade.

Att införa RR i Sverige skulle således inte bara reformera vårt rättssystem utan även främja ett samhälle där rättvisa innebär något annat än proportionell hämnd.

Förslag:
Brottsoffercentrum för samordning av statens och kommunens välfärdsresurser

Som ett sätt att introducera Reparativ Rättvisa i Sverige är här ett förslag att i alla större städer etablera Brottsoffercentrum som samordnar alla samhällets resurser för att reparera de skador som uppstått i samband med brottet.

Barnahus är en tydlig organisatorisk förebild som här skulle erbjudas även vuxna

Barnahusmodellen är en verksamhet, som startade i Linköping och Malmö för 20 år sedan, där olika myndigheter och professioner samarbetar för att hjälpa barn som misstänks ha utsatts för brott, ofta vålds- eller sexualbrott. Syftet är att minska traumat för barnet genom att de endast behöver berätta sin historia en gång, på en trygg plats, samtidigt som utredningen blir mer effektiv och av högre kvalitet. Verksamheten utgår från barnets bästa och involverar polis, åklagare, socialtjänst, hälso- och sjukvård samt barnpsykologer. Utredningsprocessen omfattar anmälan, bedömning, samordning, förhör, vidare utredning och uppföljning. Barnahusmodellen har spridit sig över Sverige och visat sig vara mycket effektiv för att stödja och skydda utsatta barn. Fördelarna inkluderar ett tydligt barnperspektiv, samordning mellan myndigheter, högre kvalitet på utredningar och minskat lidande för barnen, även om det fortfarande finns utmaningar som tillräckliga resurser, utbildning och fungerande samarbete mellan aktörer. Barnahusmodellen spelar en central roll i att ge brottsdrabbade barn stöd och möjlighet att bearbeta sina upplevelser och gå vidare i livet.

Verksamheten på Brottsoffercentrum

En ny Brottsofferlag som styrdokument

En ny Brottsofferlag är avgörande för att stärka stödet och rättigheterna för brottsoffer i Sverige. Den nya lagen ska omsätta EU:s brottsofferdirektiv till praktiska åtgärder och fungera som styrdokument för Brottsoffercentrum. Brottsoffercentrum övervakar tillämpningen av den nya brottsofferlagen och ser till att välfärdssystemets resurser samordnas för att stödja de drabbades väg mot normalitet.

Brottsofferlagen fördelar tydligt kostnaderna mellan stat och kommun, där staten tar det största avgörande ansvaret.

Viktiga fördelar med en Brottsofferlag:

Förenklad tillgång till rättigheter: Brottsoffer får en tydligare överblick av sina rättigheter.

Effektivare stödprocesser: Genom att samla alla rättigheter som t.ex. brottsskadeersättning i en enda lag blir processerna mer standardiserade och samordnade, vilket gör det lättare för brottsoffer att få hjälp utan att behöva kontakta flera olika myndigheter.

Ökad rättssäkerhet och likvärdighet: En samlad lag garanterar en konsekvent behandling av brottsoffer oavsett bostadsort, brottstyp eller vilken handläggare som ansvarar.
Lagen signalerar vad samhället prioriterar.

Samhällsekonomisk effektivitet: Genom att minska byråkratin och korta ned processerna frigörs resurser som istället kan riktas till att snabbare hjälpa brottsoffer, vilket minskar den psykiska och ekonomiska belastningen på individen.

Stärkt förtroende för rättssystemet: Genom att signalera att brottsoffers behov tas på största allvar kan tilltron till rättssystemet och samhällets stöd stärkas.

För att säkerställa rättvis ansvarsfördelning bör lagen tydligt reglera statens och kommunernas kostnader. Huvuddelen av finansieringen ska ligga på staten för att garantera rättssäkerhet och likvärdigt stöd i hela landet, medan kommunerna har en kompletterande roll. Dessutom skulle brottsskadeersättningarna byggas ut till att omfatta fler drabbade och nivåerna på ersättningarna höjas väsentligt.

Sammanfattningsvis skulle en ny Brottsofferlag innebära att stöd till brottsoffer blir enklare, mer effektivt och rättssäkert, samtidigt som det stärker rättssystemet och bidrar till en mer human och inkluderande hantering av brottsoffers behov i Sverige. Detta är ett viktigt steg mot ett mer rättvist samhälle.

Brottsoffercentrums organisation och verksamhetsinnehåll

Eftersom bemötandet av brottsutsatta idag brister på så många sätt finns det otaliga arbetsuppgifter som väntar på att genomföras.

Målet med Brottsoffercentrum är inte att skapa som det verkar, med tanke på den eftersatta brottsofferverksamheten, en gigantisk organisation utan fastmer en samordnande verksamhet som tar ansvar för helheten och ett annat sätt att tänka kring rättsprocessen.

Det kommer att ta flera år med många små förändrande steg.

Brottsofferjouren, Barnahus, kvinnojouren och andra idag väl fungerande brottsofferstödjande verksamheter ska *inte* flyttas in till ett centrum. De ska få väsentliga resurstillskott vilket den nya Brottsofferlagen ska garantera.

När välfärdsresurserna väl samordnas med hjälp av den nya brottsofferlagen och riktas mot brottsutsatta kommer en mängd nya arbetsuppgifter och arbetssätt att skapas för att påskynda brottsutsattas återhämtning till fullgott liv.

Här är ett försöka att samla **exempel på verksamhetsinnehåll** till olika funktioner av Brottsoffercentrum som i framtiden kostnadsfritt kan komma att erbjudas:

”Akut krisstöd”

Direkt efter ett brott behöver brottsoffer snabb hjälp och skydd. Denna funktion erbjuder akutvård, krisstöd och psykiatrisk hjälp för att stabilisera situationen. Specialiserade insatsteam finns tillgängliga för att omedelbart ge stöd på plats, skyddade boenden erbjuds till de som är i fara. Praktiska trygghetsåtgärder som larm i hemmet kan implementeras snabbt för att skapa trygghet.

”Psykosocialt stöd”

När den akuta krisen är hanterad fokuserar denna del av verksamheten på det psykiska och emotionella välbefinnandet. Här erbjuds traumabehandling, psykologiskt stöd och stödgrupper där brottsutsatta kan möta andra i liknande situation. För barn och familjer finns särskilt stöd via befintliga Barnahus och familjeterapi, medan existentiellt stöd erbjuds för att hantera livsfrågor och meningsskapande. Specialiserade terapiformer finns tillgängliga för de som behöver bearbeta trauma på alternativa sätt.

”Samverkan”

Funktionen samordnar ideella organisationers insatser för att ge brottsutsatta heltäckande stöd. Den fungerar som en länk mellan Brottsoffercentrum och Brottsofferjouren och organisationer som Röda Korset, Svenska kyrkan, Rädda Barnen, Attention, Kvinnofridslinjen, RFSL stödlinje m.fl. Fokus är att säkerställa rätt hjälp i rätt tid med stöd som praktisk hjälp, samtalsstöd och specialiserat stöd. Avdelningen erbjuder psykosocialt stöd, ledsagning och stöd för anhöriga samt sekundära brottsoffer. Genom språklig och kulturell kompetens och tryggt bemötande når avdelningen svårfångade grupper som lever i hederskulturer och utbildar volontärer för praktiskt och medmänskligt stöd.

”Juridik och rättsprocess”

Den juridiska funktionen guidar brottsutsatta med Brottsofferjouren genom hela rättsprocessen, från polisanmälan till domstolsförhandlingar och hjälper med att förskottera och indriva utdömt skadestånd och brottsskadeersättning. Det juridiska stödet från målsägandebiträden byggs ut kraftigt och säkerställer att varje brottsoffer får rätt stöd och representation, inklusive särskilt skydd för vittnen. Genom förberedande insatser som rollspel och praktiska råd kan brottsoffer känna sig tryggare med att delta i rättsprocesser. För internationella fall finns stöd för att navigera internationell lagstiftning och rättsskydd.

”Säkerhets- och skyddsfunktion”

Brottsoffer som känner sig hotade eller otrygga får hjälp med allt från att säkra sina hem och personliga tillhörigheter till att skydda sig mot digitala hot. Övervakningssystem, trygghetslarm och specialanpassade boenden erbjuds, medan digitala skyddsåtgärder hjälper till att förebygga cyberbrott och identitetsstöld. Fokuserar också på att skapa trygghet i bostadsområden och att erbjuda praktiska verktyg för att stärka individens känsla av säkerhet.

”Hedersnormer”

Stödja avhoppare som levt med hederskulturella normer och gängstrukturer som fungerar som parallellt rättssystem med hot om dödliga repressalier. Arbeta med praktiska och juridiska åtgärder för att möjliggöra säkra avhopp och rehabilitering till ett liv utanför kriminalitet.

Förbättra stödet för dem som vill bryta med internationellt baserad narkotikakriminalitet.

”Rehabilitering”

Den långsiktiga återhämtningen är här kärnan där både fysiska och psykiska rehabiliteringsprogram erbjuds. Genom terapeutiska och psykosociala insatser kan brottsoffer gradvis återfå sin hälsa och styrka. Kreativa terapiformer hjälper individer att finna lugn och återhämtning. Mentorprogram och vid behov planering för en ny livsstart erbjuds för att skapa långsiktig stabilitet.

”Socialtjänst”

Praktiskt stöd är avgörande för att återuppbygga en fungerande vardag efter ett brott. Denna funktion hjälper till med ekonomiskt bistånd, boendestöd och skuldrådgivning. Genom transportservice och praktisk hjälp i vardagen avlastas brottsoffer under krävande perioder. Fokuserar på att skapa social stabilitet och främja en återgång till normalitet. Brottsoffer som inte orkar bo kvar i sin lägenhet får stöd att flytta med allt vad det kräver.

”Digitala brott och IT-avdelning”

Den tekniska utvecklingen har lett till nya typer av brott som kräver specialiserade insatser. Denna funktion hjälper brottsoffer som utsatts för cyberbrott, näthat eller digitala övergrepp att återfå kontroll över sina liv. Genom utbildning i digital säkerhet kan brottsoffer skydda sig och åter känna sig trygga i digitala miljöer.

”Funktionen för specialiserade brott”

Vissa brottstyper kräver särskilda insatser och kompetenser. Här erbjuds skräddarsytt stöd för offer för sexualbrott, människohandel, hedersrelaterade brott och hatbrott. Särskilda boenden och skyddsprogram finns tillgängliga för våldsutsatta äldre medan stödprogram anpassas för att möta de komplexa behoven hos specifika grupper.

”Forskning och utveckling”

För att driva utveckling och förbättring arbetar denna funktion med utbildning, samhällsinformation och forskning. Genom informationsspridning ökar medvetenheten om brottsoffers rättigheter. Utvärderingssystem och feedback från brottsoffer används för att ständigt förbättra verksamheten och identifiera nya behov.

”Medling och försoning”

Funktionen främjar dialog och förståelse mellan brottsoffer och gärningspersoner genom medling som är en viktig del av reparativ rättvisa.

Medlings- och försoningsavdelningen erbjuder ett strukturerat och frivilligt program där brottsoffer och gärningspersoner kan mötas under trygga och kontrollerade former med stöd av professionella medlare. Medling erbjuds i Sverige unga gärningspersoner men ska nu även kunna erbjudas vuxna. Medlingen sker alltid på brottsoffrets villkor med deras behov och trygghet i centrum. Målet är att skapa möjlighet till dialog, försoning och bearbetning av brottets konsekvenser. Fokus ligger på att minska de långsiktiga psykologiska och sociala skador som brottet orsakat, samtidigt som gärningspersonen får en djupare förståelse för konsekvenserna av sitt agerande och minskar risken för återfall.

Medling och försoning är en viktig del av Brottsoffercentrums arbete. Genom att arbeta med reparativ rättvisa hjälps brottsoffer att bearbeta sina erfarenheter och skapa en känsla av avslut, samtidigt som gärningspersoner får möjlighet till insikt och förändring. Resultatet är en mer human och helande rättsprocess där individens behov står i fokus.

Ett nätbaserat Brottsoffercentrum

För att maximera tillgängligheten i hela landet kompletteras Brottsoffercentrum med ett omfattande online-stöd. En mobilapp utvecklas för att möjliggöra videokontakt med behandlare och vägledning över hela landet. Appen skulle ge möjlighet till skyddade anonyma digitala besök med olika yrkeskategorier inom Brottsoffercentrum. Brottsoffercentrum online har förutsättningar att bli den mest omfattande verksamheten sett till antalet hjälpta.

Ett långsiktigt arbete för förändring

Brottsoffercentrum representerar en efterlängtad förändring och ett lyft för Sveriges tills nu eftersatta arbete med brottsdrabbade. Genom att erbjuda koordinerat stöd från flera professioner säkerställs att varje individ bemöts med respekt, empati och professionalism. Det är en plats där brottsoffer inte bara får hjälp att överleva traumat – utan också får stöd att skapa en ny, trygg framtid.

Med sitt samlade och helhetsorienterade arbetssätt är Brottsoffercentrum ett föredöme som visar hur samhället kan leva upp till EU:s brottsofferdirektiv, samtidigt som det skapar verklig förändring i brottsoffrens liv.

MR-institutet – för mänskliga rättigheter i Sverige

Stödet till brottsoffer är en mänsklig rättighet som ska tillgodoses för alla brottsoffer, oavsett brottskategori eller personliga egenskaper. **Institutet för mänskliga rättigheter** har en viktig uppgift att fylla: att se till att de mänskliga rättigheterna respekteras och förverkligas i Sverige. Institutet skulle kunna få till uppgift att hålla ett vakande öga på hur Brottsoffercentrum genomför sitt uppdrag.

En ofta förbisedd grupp: förövare som tidigare varit brottsoffer

En viktig aspekt är att även förövare, särskilt de som själva har varit utsatta för brott, bör ha tillgång till stöd. En betydande andel av Kriminalvårdens klienter har egna erfarenheter av att vara brottsoffer och bär ofta på obearbetade känslor av smärta, ilska och hämndbegär. Dessa känslor kan driva dem att begå nya brott, antingen för att utkräva hämnd eller som ett sätt att hantera sina egna trauman. Unga förövare kan ha blivit groomade och hotade till att genomföra brott. Ofta är de både gärningspersoner och brottsoffer.

Hämndbegär är en vanlig drivkraft bakom många brott, och utan rätt stöd riskerar dessa individer att fastna i en destruktiv kriminalitetscykel. Genom att erbjuda terapeutiskt stöd och möjligheter att bearbeta sina trauman kan förövare, där kriminalvården inte räcker till, få hjälp att bryta destruktiva mönster. Brottsoffercentrum bör därför inkludera program och stöd som är särskilt utformade för gärningspersoner efter frigivning från fängelse.

Framtiden

Reparativ Rättvisa kan i framtiden komma att ses som ett alternativ till traditionell rättvisa – en helt annan princip och process än vårt nuvarande rättssystem, som vilar på hämnd. I över 2000 år har västerländska stater förlitat sig på proportionell hämnd som rättsprincip, men det är tydligt att det inte fullgott fungerat för någon part.

Det är dags att pröva göra saker bättre.

Genom att organisera ett Brottsoffercentrum med engagerat stöd och stora resurser kan vi skapa en rättsordning som sätter individen och samhällets långsiktiga välbefinnande i fokus. Dessa centra skulle inte bara handla om rättvisa, utan också om försoning och utveckling. Genom att möta både brottsoffers och gärningspersoners behov kan de erbjuda lösningar som minskar återfall och underlättar återintegrering i samhället.

Det här är visionen om en modern rättsstat som strävar mot något som kombinerar tillit och rättvisa med medmänsklighet och samhällsutveckling.

Brottsoffercentrum är inte bara en välfärdsreform utan ett sätt att öka tilltron till rättssystemet och ett stort steg mot en ny syn på vad rättvisa kan och bör vara.

Stort tack till **Carin Flemström** BOJ i Haninge-Nynäshamn,
Linnea Österman Göteborgs universitet och
Henrik Tham Tidskrift för Kriminalvård
för värdefulla synpunkter!

Tankar kring hur detta förslag kan vidareutvecklas skickas till författaren:

Frans Schlyter, frans.schlyter@gmail.com

Utveckla gärna din tankar hur du skulle vilja förverkliga förslaget om Brottsoffercentrum i Tidskrift för Kriminalvård, redaktion@tfkriminalvard.se

2025-12-17